

Hermeneutika

Jak správně rozumět textu

Rozumět textu otvírá možnosti

Rozumět znamená **přivlastnit si** slovo nebo myšlenku
Umět něco pojmenovat, znamená
mít novou možnost, jak jednat, jak naplnit svůj život.
(Heidegger)

Může jít o pochopení slov a myšlenek:

- které jsou dílčí a přinášejí možnosti pro tuto chvíli
- které změni styl života

- *Příští týden akční nabídka Vodafone!*
- *Máš na to, věřím, že to zvládneš.*
- *Nedovolte, aby malé neshody zranily velké přátelství.*
- *Miluj svého bližního jako sám sebe.*

Text se stává mým protějškem a umožňuje mi, abych se na sebe díval jinýma očima. Tak přispívá k mému sebepochopení

Člověk chápe sama sebe oklikou, přes sdílení s druhými lidmi, tedy i prostřednictvím textu jiných.

**Sdělení, kterým člověk porozumí,
interpretuje do aktuálních podmínek svého života.**

Kontextualita

Odborný text

utváříme vždy na základě textu jiných autorů – **kontextualita**.

Abychom mohli správně utvářet vlastní text,
musíme se naučit správně rozpoznávat,
jak je utvářen text jiných autorů.

▪ Je třeba ptát se

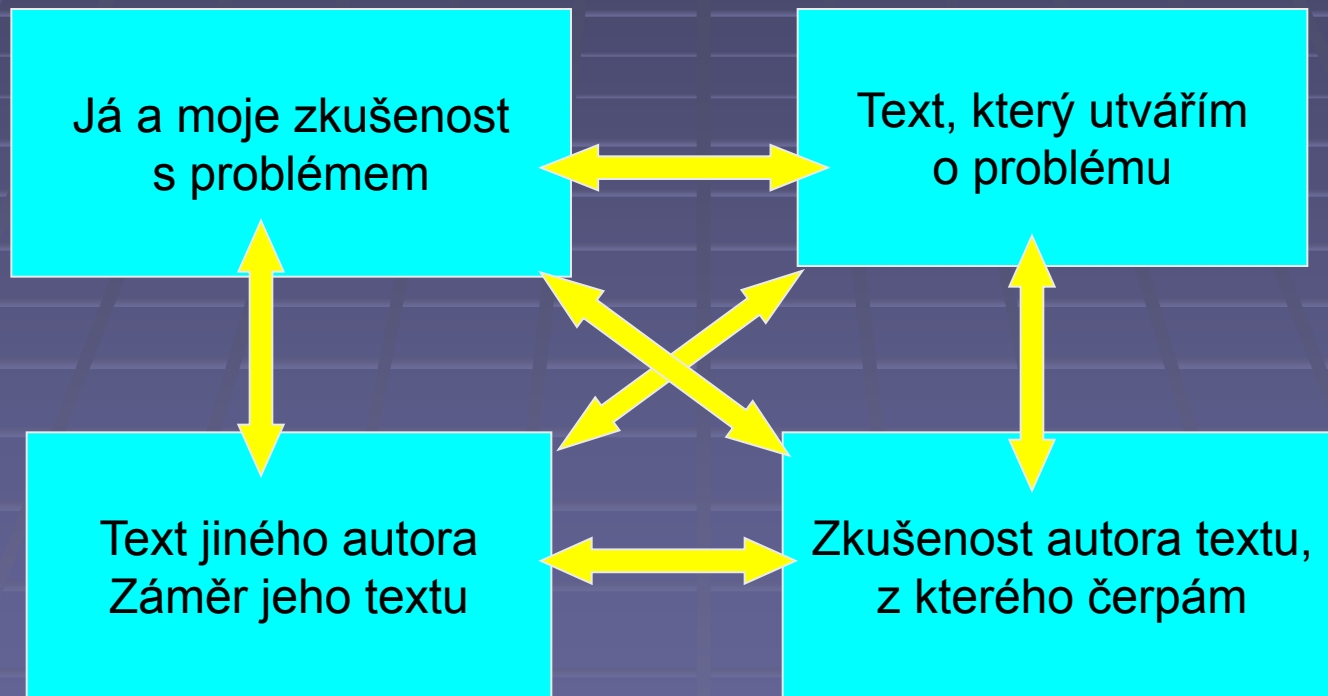
- Na základě jakých zkušeností vznikl text, z kterého čerpám
- O jakých skutečnostech text **referuje** (události, osoby, problematika)
- Jaký má autor záměr – **pragmatika** (záměr, s nímž byl napsán, jakým způsobem chce text působit ve svém světě a měnit jej)

- Jakými argumenty může podložit můj text - **citace**

Hermeneutický čtyřúhelník

Co je ve hře při práci s textem

Moje zkušenost a zkušenost autora

Než se začnu textem zabývat:

- Ke každému textu přistupujeme s nějakým očekáváním, s určitým zaujetím, s nějakými vžitými soudy -
S předsudky a předporozuměním.
- Dopředu si uvědomit a pojmenovat, co si o tématu předloženého textu myslím, co o něm soudím, jakou s ním mám zkušenost.
- **Pojmenované předsudky se stávají předporozuměním a přestávají svazovat.**
- Při čtení záleží na ochotě předběžné soudy opravovat a **znovu se lépe ptát**
  - po skutečné zkušenosti autora, která stojí za textem
  - po tom, co pro nás tato zkušenost znamená

Jazyk textu

- **Svět ve své pestrosti a komplexnosti**, tak jak se nám jeví (přirozený svět), je nám důvěrně známý, ale neuchopitelný.
- Hledat pravdivé a přiléhavé vyjádření pro zkušenost, kterou chceme druhým co nejvěrněji sdělit, je tedy velmi náročné a **je třeba se tomuto umění učit**.

Sdílet zkušenost, myšlenky a vědomosti nám umožňuje jazyk.

Jak jazyk funguje

- Jazyk je určitý **systém** složený ze slov, propojený vztahy a významy. Věci a myšlenky zpřítomňujeme dohodnutým kódem (stůl, table, tisch, trapeza atd.) , užíváme je podle dohodnuté strategie.
- **Gramatika – strategie**, jak užívat v tomto systému znaky (slova), abychom docílili správného vyjádření své zkušenosti
- **Jazyk je osnovou mluvy**, vychází z potřeb mluvy a zůstává za mluvou skryt, při mluvení jeho zákonitosti nevnímáme a při čtení je nevidíme.

Jazyk je jakýmsi vnitřním rozměrem člověka.

Stále ho provází v komunikaci s ostatními i se sebou samotným.

Umět najít to podstatné

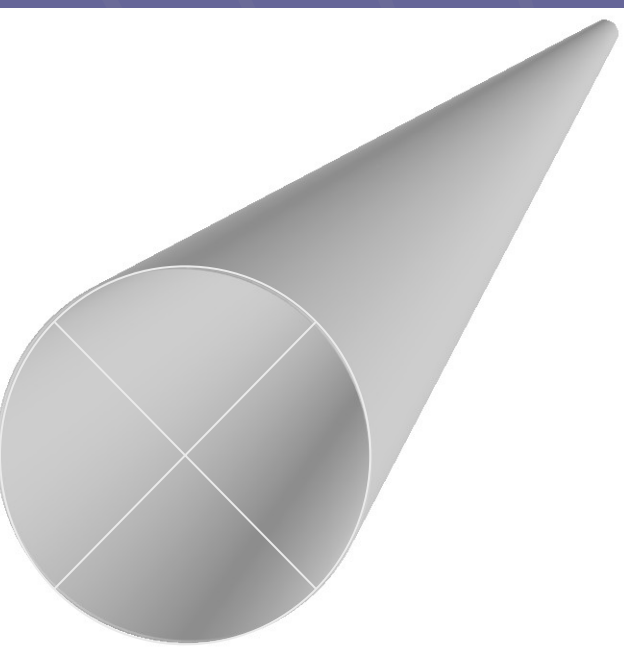
TEXT = lat. TEXTUM = tkanivo

- Nositelům smyslu nejsou nitky slov. Slova mění svůj význam podle toho, v jakém kontextu jsou uvedena.
(„*Snáším vejce, nesnáším poměry*“ – Jiránek)
- Nositelům smyslu není ani tkanivo jednotlivých vět, jednotlivé věty ke smyslu textu odkazují.
- Smysl tvoří teprve skutečnost, která je z tohoto tkaniva utvořena – jednotlivá sdělení v souvislostech.

Smysl je tedy je skryt v záměru autora – v pragmatice.

- *Plesové šaty*
- *Zdravotnický obvaz*
- *Stan či pokrývka*

**Při hledání smyslu je třeba se ptát po pragmatice – záměru textu
A také po kontextu - jaký byl svět zkušenosti autora.**

Hermeneutický kruh

hermeneutický kruh není něco, z čeho máme utéci, ale naopak, vstoupit do něj.

Při porozumění textu postupujeme od jednotlivých částí k „duchu celku“

Od celku pak můžeme správně nahlédnout jednotlivou část.

- Nejdříve se ptáme, jaký význam má a k čemu směřuje celek
- A odtud potom zhodnotíme, co říkají k celku jednotlivé části.

Čtení textu je vysoce aktivní prací, protože

text nás zapojuje do procesu vytváření smyslu.

- Smysl není zcela jasně předem dán, text k němu jen ukazuje a zve nás, abychom jej **nově pochopili a vyjádřili ve své situaci.**

Žánr – literární druh – odborný text

Žánr je skupinou textů vykazujících stejné znaky:

- stejnou strategii **vnějšího i vnitřního uspořádání** (*úvod, závěr, číslované kapitoly*)
- srovnatelnou **pragmatiku** (*vědecky přesně popsat či vysvětlit nějaký jev*)
- podobný **styl komunikace** se čtenářem (*věcný, nestranný, bez emocí*)
- podobnou **stylistiku a slovník** (*odpovídající danému oboru*)
- podobnou **sociální funkci** . prostor, kde nacházejí uplatnění (*školy, vědecká pracoviště*)

Žánr je výsledkem ustálené tradice.

Je vyhloubeným korytem, ve kterém proudí stále nové přívaly vod.

- **Spojuje autora a čtenáře.**
- Bez znalosti této tradice nelze správně pochopit jednotlivé části celého textu.
- Bez znalosti a respektování této tradice nelze text správně vytvářet.
- Pokud je sdělení v rámci žánru tvůrčím činem, pak svou formu transcenduje.

Estetika textu

- **Co určuje estetiku textu**
  1. Volba určitých slov (odborných, spisovných, hovorových, vulgárních)
  2. Jejich tvary (zdrobněliny, novotvary)
  3. Jejich uspořádání v rámci věty (slovosled, opakování)
  4. Délka vět a souvětí.
  5. Rytmus vět a souvětí.
  6. Grafická úprava
- **Žánr utváří specifickou estetiku textu.**
- **Estetiku textu nelze ignorovat, je součástí jeho pragmatiky.**

Odkaz

- Více:
  - Prof. Petr POKORNÝ: Hermeneutika